

עמודי הארזים

שם דאין דבריו מוכרחים. והשתא קשה לי דהרי ע"כ לומר דדעת רבינו המחבר דאע"ג דליכא אלא כ"א ל"ת גרידא, עכ"ז איצטריך ריבויא דבשר, דהרי לכשתמצי לומר דלישנא קמא הכי ס"ל מכל מקום איצטריך לן קרא דבשר, כיון דהוה אמינא דצרעת חמירא, וע"כ הוצרך לן קרא דבשר לרבות מילה בצרעת, וזה נראה דעת רבינו דפסק כן. גם י"ל דהר"ן בפרק ר"א דעתו כן, דהרי לא כתב דאיכא בצרעת כי אם ל"ת דוקא, ועכ"ז כתב דאיצטריך ריבויא דבשר להתיר מילה בצרעת.

וא"כ קשה טובא ע"ד בה"ג והרמב"ם והסמ"ג בלשון ראשון, דכתבו דהיינו טעמא דאתי עשה ודחי ל"ת, ועם שכתבתי בעמוד טהרה לקמן דס"ל להרמב"ם וסיעתו דמדתנינן במתני' פ"ז דנגעים ובתוספתא הביאה הר"ש שם דעובר בל"ת, תפסו דאין בו כי אם ל"ת, דאם איתא דאיכא עשה ול"ת הו"ל למיתני, וכן ראיתי להרמב"ם בפ"י והרא"ה והסמ"ג דנראה דמביאים ראיה מהך מתני' ומתוספתא הנז', וחולקים על מש"כ התוס' בשבת דעשה היינו לשמור ע"ש וכמ"ש לקמן. עם כל זה לא איפרק מחולשא וקשיא טפי לענ"ד, כיון דאשכחן בש"ס דעכ"פ גם לפי זה דאין בו כי אם ל"ת לבד, אפילו הכי איצטריך קרא דבשר וכמ"ש רבינו והר"ן גם כן, ואיך כתבו דהיינו טעמא דאתי עשה ודחי ל"ת.

והנראה לי ליישב דס"ל דכל זה דאיצטריך קרא לרבות בשר, היינו טעמא מכח או אינו אלא דתני בברייתא, דיש לצדד דצרעת חמירא שדוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת, ומשום הכי איצטריך קרא לרבות בשר. אבל כיון דהורה לנו רב אשי דצרעת לא חמירא מעבודה אלא דאין בנו כח לדחות את הצרעת דבעידן דמקיים עשה דעבודה לא דחי צרעת מקמיה עבודה ומשום הכי חמירא, ואם כן נפקא מינה דעבודה ושבת בדינם חמירא טפי מצרעת וכל שכן מילה. והשתא דאתית להכי לא צריכנא לטעמא דברייתא דתפס למול על צרעת מכח קל וחומר, דהשתא תיפוק ליה דאתי עשה ודחי ל"ת כסברת רב אשי. ומ"ש בש"ס לקמן למה לי בשר ושקלו וטרו הש"ס, היינו אליבא דאביי ורבא דס"ל דבשר איצטריך. וראיה עוד דהרי לבסוף מסיק הש"ס בקושיא דריבויא למה לי, ועם שכתבתי לעיל על זה דל"מ, מכל מקום נפ"מ דזה נשאר בתימא, ואילו לרב אשי לא קשה מידי כיון דלא איצטריך בשר כלל ובשר בא לרבות שום ענין, ומסתיעא הך סברא ממתני' והתוספתא דלא תני כי אם דעובר בל"ת, ומשום הכי פסקו דהיינו טעמא דאתי עשה ודחי ל"ת דאין צריך כלל ליתורא דבשר.

דקרא דרבי וכתב בשר. גם כבר כתבתי דכן דעת ר"ת ז"ל דמצורע הוי עשה ול"ת וכמ"ש. וראיתי להר"ן בפרק ר"א דמילה, שכתב דמילה דוחה את הצרעת שאפילו יש לו צרעת בערלתו וכו' ונמצא שעובר על לאו דהשמר וכו' ימול מדכתיב בשר וכו' ובשר יתירא וכו' ע"כ. מתבאר דסבירא ליה כסברת רבינו המחבר ז"ל כמ"ש.

וראיתי להסמ"ג (עשין כ"ח), דכתב דמילה דוחה את הצרעת דאתי עשה ודחי לא תעשה, ובתור הכי כתב דתניא בתור"כ ימול בשר ערלתו אעפ"י שיש שם בהרת וכו' ובשר מיותר הוא ע"כ. ודבריו תמוהין לענ"ד דתלי לה אתרי רכשי דסתרי אהדדי, דאם תאמר דהמצורע אין בו כי אם ל"ת גרידא, למה לי ריבויא דקרא, תיפוק ליה ממ"ש בתחילה דאתי עשה ודחי ל"ת. והנראה לי דס"ל דללישנא קמא ע"כ ס"ל דבמצורע אין בו כי אם ל"ת, דאי לא אמאי הוה ס"ד דמילה תדחה צרעת, תיפוק ליה דהוי ל"ת ועשה. וזה נראה דעת התוס' בכתובות והר"ב בשיטה מקובצת דס"ל דללישנא קמא אין במצורע כי אם ל"ת גרידא ואתי עשה ודחי ל"ת. וגם רב אשי דנקיט בלישניה מילה בצרעת או סדין בציצית, ע"כ דאיהו מספקא ליה בהני ב' לישני, ולכך נקט מילה בצרעת ללישנא קמא, ואת"ל דצרעת הוי ל"ת ועשה הרי אחר דהיינו סדין בציצית. וגם דעת הסמ"ג נראה כן, דנקט הב' לשונות, דללישנא קמא היינו טעמא דאתי עשה ודחי ל"ת, וללישנא בתרא היינו משום יתורא דבשר.

וזה נראה לי ליישב דעת הבה"ג בהלכות מילה, והרמב"ם פ"א מהלכות מילה ופ"י מהלכות צרעת, דכתב דמילה בצרעת הוי עשה ודחי ל"ת, וע"כ דס"ל דכן הלכתא כלישנא קמא. ואם שכתבתי דרב אשי גופיה מספקא ליה, לא קשה דמבואר בשיטה מקובצת לכתובות דיש ספרים דלא גרסי או סדין בציצית אלא מילה בצרעת לבד, ונראה דהרמב"ם כך היתה גירסתו, ולכך פסק דהוי ל"ת גרידא כיון דרב אשי הכי פשיטא ליה. אלא דעכ"פ קשה לי טובא דמבואר בדברי הרמב"ם הנז' דליכא אלא ל"ת גרידא, ומילה דחי צרעת מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת כמ"ש בפירוש שם. וגם אנן יד עניי בביאורי לספר רבינו לקמן בעמוד טהרה (סימן ש"ה ס"ב) כתבתי דכן נראה דעת רש"י בביצה והרא"ש בנדרים (דף ל'), והרא"ה בספר החינוך (סימן תקצ"ג), והסמ"ג (סימן שס"ג), והרמב"ם בספר המצוות (סימן ש"ח) ובפירוש המשנה לנדרים, שמדברי כולם מתבאר דליכא בצרעת אלא לא תעשה גרידא. וגם רבינו המחבר ז"ל כן נראה דעתו שם כמ"ש שם. וזה דבר תימא דמה ראו על ככה. ועם שהרב משנה למלך (בפ"י מהלכות טומאת צרעת) עמד ליישב לדעת הרמב"ם מקושיא זו ע"ש, כבר כתבתי

ח. וע"ע בשו"ת דבר אברהם ח"א סי' כב אות ו-ז.

פרקים ז שחרית מוסף מנחה ונעילה יש בהן נשיאות כפים דברי ר"מ, ר"י אומר שחרית ומוסף יש בהן נשיאות כפים מנחה ונעילה אין בהם נשיאות כפים, ר' יוסי אומר מנחה אין בה נשיאות כפים נעילה יש בה נשיאות כפים. מאי טעמא דרבי יוסי, משום דמנחה איתא כל יומא ושכיחא גזרו בה רבנן, נעילה דליתא בכל יומא ולא שכיחא לא גזרו בה רבנן, ומסקינן הילכתא כר' יוסי. תניא (סוטה ל"ח ע"א) רבי אומר כה תברכו בנשיאת כפים, אתה אומר בנשיאות כפים או אינו אלא שלא בנשיאות כפים, נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם מה להלן בנשיאות כפים אף כאן בנשיאות כפים. רבי יונתן אומר אינו צריך דכתיב הוא ובניו כל הימים מקיש בניו לו מה הוא בנשיאות כפים אף ובניו, וכתיב כל הימים (ח), ומה היא נשיאות כפים, כדתנן בסוטה בפרק ואלו נאמרינן (שם) ובמסכת תמיד בפרק אחרון, במדינה נושאים כפיהן ידיהן נגד כתפיהן ובמקדש למעלה

עמודי הארזים

ולפי האמור יפה דן ויפה הורה הרב מג"א סי' קכ"ח (ס"ק נ"ה) דבנשיאות כפים מותר בשאר משקין כמו

ולענין מנחת יום הכפורים נחלקו גדולי הראשונים ז"ל, דהסמ"ג (עשין ד') הביא משם רש"י ז"ל ושאלות רב אחאי, דעכשיו דנהגי דמפשי ברחמי במנחת יוה"כ, לא אתו למחלף בשאר יומי ויש נשיאות כפים, וכן כתב הרא"ש שם, וטור או"ח (סימן קכ"ט) משם רבינו חננאל ז"ל, וכ"כ הר"ן משם הרמב"ן ז"ל. ואולם מדברי הרי"ף שהביא סוגית הש"ס דקיי"ל כר' יוסי דבמנחה לעולם אין בה נשיאות כפים, מתבאר דס"ל היפך זה. וכן נראה מדברי הרמב"ם, וכ"כ הטור או"ח משם רב עמרם. וכן נראה ומתבאר מדברי רבינו המחבר וסמ"ק והרא"ה בספר החינוך, וכ"כ הר"ן ז"ל, וכן נהגו באשכנז כמ"ש הרא"ש ז"ל, וכן נמי אנו נוהגים, וכן פסקו תוס' בסוגיין ד"ה והאידנא וכו' עש"ב.

ח) ומש"כ ותניא רבי אומר כה תברכו בנשיאות כפים וכו' וכתיב כל הימים. עיין רש"י שמתבאר מפירושו דקרבן ציבור אימעית מכל הימים, דלאו דוקא קרבן ציבור אלא אפילו קרבן יחיד. ואולם תוס' שם (דף ל"ח ע"א) אסיקו דאגב שיטפיה נקטיה דהא בכל יום איכא קרבן תמיד דהוי של ציבור. ולענ"ד י"ל דמקרא דכל הימים משמע דאף בקרבן יחיד איכא נשיאות כפים אי רצו לעשותו בקרבן יחיד, או ששכחו לברך אחר קרבן תמיד, דמשמע ליה דכל הימים ר"ל כל היום, וגם בכל הימים אף שאינו ר"ח וק"ל. ושור"ר להרב ספרי דבי רב דעמד בזה, וכתב דדייק הש"ס למימר עבודת ציבור, והיינו עבודת ציבור חדשה שאינו תמיד כמו שהיה אותו יום, ועל זה מיתתי קרא דכל הימים לרבוויי אף קרבן תמיד ונכון עש"ב.

והנה מבואר בפוסקים דהוי עיכובא, וכן כתב בתשו' נודע ביהודה או"ח (סימן ה') הביא הרב מחזיק ברכה (סימן קכ"ח), ומזה דן לזקן דמרתת ע"ש. וגם מזה

ולפי האמור יפה דן ויפה הורה הרב מג"א סי' קכ"ח (ס"ק נ"ה) דבנשיאות כפים מותר בשאר משקין כמו בנזיר, דהרי בתענית ילפינן מנזיר ע"ש. ודבריו ברורים כמ"ש, ודלא כמ"ש הרב טו"ז (סקל"ה) שהעלה דגם שאר משקין אסורין, דהיקש ברכה לשירות הוי היקש גמור, ומנ"ל להרמב"ם דהאי היקש אינו היקש גמור ע"ש. ומלבד דנעלם ממנו דברי הסמ"ג ורבינו שכתבו בפירוש דהאי היקש דגבי עמידה אינו גמור. זאת ועוד דנעלם מיניה סוגיא דתעניות דחייליהו מהתם, דהרי בתעניות ילפינן מברך מנזיר, ולשיטת הרב טו"ז קשה טובא דלמה ליה למעבד היקשא מנזיר, הרי היקש ברכה לשירות הוי היקש. ומה גם דשם באותה סוגיא עבדו הן היקישא גופא לפוטרו מחרצן, ולמה לא הקישוהו לשירות בכל. ואולם התיורן מבואר שם דכיון דאין איסורו כי אם מד"ס אזלינן להקל, ומינה אתה דן לשאר המשכרין דמותרין, כיון דלהקל אזלינן להקיש מנזיר כמו שעשו ההיקש משירות לפטור מחרצן, באופן שדברי הרב טו"ז צל"ע. ומ"מ העיקר הוא כמסקנת הרב מג"א ז"ל בדעת רבינו ירוחם ז"ל דאעפ"י דשאר המשכרין מותרין, אם נשתכר הרבה משאר המשקין עד שהגיע לשכרותו של לוט לא ישא את כפיו, אבל כל שלא הגיע לשיעור הזה אעפ"י שאינו יכול לדבר לפני המלך רשאי לישא את כפיו, כן נראה לי וק"ל. ושור"ר להרב יד אליהו בתשו' (סימן ח') שעמד בדינים אלו עש"ב, ולא יכולתי לעמוד מפני הטיירות אשר עלי.

ז) ומש"כ ותניא בפ"ב דתעניות (דף כ"ו ע"ב) בג' פרקים בשחרית ומוסף נעילה ומנחה יש בהן נשיאות כפים, רבי יוסי אומר דבמנחה דאיתא בכל יומא ושכיחא שכרות גזרו רבנן מנחה של תענית אטו מנחה דכל יומא, אבל נעילה דליתא בכל יומא לא גזרו רבנן, והלכתא כר' יוסי. וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל. ואמרינן התם בש"ס דהאידנא אמאי נהגו לברך ב"כ במנחה בשאר תעניות, ואמרו דהיינו טעמא דכיון דפרשי כהני ידיהו סמוך

עמודי הארזים

ככ"ש דאם היו רוב אנשי העיר מלאכתן בכך, שרי, דהשתא ומה כשאין רוב אנשי העיר מלאכתן בכך אלא זה, ולא הורגלו אנשי העיר לראות ידים צבועות כה"ג, אפילו הכי כי דש בעירו מותר, כל שכן להיכא שרוב בני העיר מלאכתן בכך וכבר הורגלו לראות ידים צבועות כזה, דאז בודאי דאפילו לא הורגל זה בעיר אין מסתכלין בו, דכבר הורגלו בראיית ידים צבועות. וממה דנקט תנא דהברייתא אם היה מלאכתן בכך, נראה ודאי דאפילו דהוי דש בעירו לא סגי כה"ט להיכא שאין בני העיר מלאכתן בכך, ד"ל דאף כי הוי דש בעירו מסתכלין בו, אלא דכיון דרוב בני העיר מלאכתן בכך לא יסתכלו בזה. ונ"מ ד"ל דרישא דמתניתין מיירי ג"כ בדש בעירו, וגם סיפא דתני ר"י אומר אף מי שהיו ידיו צבועות וכו', מיירי בדש בעירו ואפילו הכי פסול, וא"כ גם רישא דמתני' מיירי בדש.

ומה שהכריח הרב דאי מיירי רישא דמתני' בדש בעירו, אי אפשר דהרי אמרו בירושלמי דבמומין שבידיו בדש בעירו מותר ע"ש. שפיר הכריח כן למ"ד הכי, אבל למ"ש שדעת הרמב"ם והטור דדש בעירו לא מהני במומין שבידיו, לא הוי שום הכרח מהירושלמי, דיש לומר דהירושלמי פליג על זה, ולדידיה מתני' מיירי באינו דש בעירו. אבל למה שהכריחתי מהברייתא דס"ל היפך זה, י"ל דתנא ברא ס"ל דמתני' מיירי אפילו דש בעירו. וע"כ לומר כן, דאי לא קשה לדעת הרמב"ם והטור, ולא ידעתי אמאי מרן לא נרגש מזה, דהרמב"ם והטור ס"ל להיפך דאפילו דש בעירו פסול, ואל תתמה דאיך אפשר לומר כן, דהרי קיי"ל דבעל מום כשר לדוכן כמ"ש בתענית ופסקהו הפוסקים, וא"כ נ"מ ממ"ש בדעת הרמב"ם ורבינו ז"ל דאפילו דש בעירו פסול לדוכן במומין שבידיו או פניו או רגליו, וכן בידי צבועות כמ"ש דהוי אביזריה דבעל מום, ל"ק דאיה"נ דמד"ת כשרים דבעל מום כשר לדוכן, וראיה דסומא כשר כשדש בעירו, אלא דשאני מום שבפניו וידיו, דכיון דהכהנים מברכים לעם וצריך שיהיו העם פנים כנגד פנים, ואז כל עיניהם לנכח יביטו אל מול פני הכהנים, ואז כשמסתכלין בכהן מסיחים דעתם בראותם בו שום מום בידיו, ובסומא דמותר בדש בעירו י"ל דמהסתם הכהנים סוגרין עיניהם בעת הברכה, ולכן דש בעירו מותר, ובאינו דש אסור דע"י ההסתכלות יבואו להסיח דעתם. וכן מתבאר מדברי הרמב"ם ז"ל דכתב גם במומין שבידיו דהיינו טעמא דהעם מסתכלין בו.

ומ"מ למה שנסתפקתי אין די באר מכל זה, דעדיין י"ל דאף דקיי"ל דלענין מומין לא איתקש מברך למשרת, ובמברך אי הוי בעל מום מותר לכרך, וגם למש"כ מרן ב"י דבמקום שמכסין פניהם וידיהם בטלית לית לן בה משום היסח הדעת ומותר אפילו במומין שבפניו ידיו ורגליו וכו'. עדיין מספקא לן אי בחסר לו כפות ידיו אי פסול מדינא, דיש לומר דכי שרי רחמנא מום שבידיו, היינו כשיש

י"ל לכהן שהוא אנוס שאינו יכול להגביה ידיו מחמת מכה או שהוא כן מברייטו שאינו יכול לישא את כפיו, כיון דהוי נשיאות כפים לעיכובא ודו"ק.

נסתפקתי בכהן שחסר לו כפות ידיו או אחת מהן, אי כשר לדוכן או לא. והנה במגילה פרק הקורא עומד (דף כ"ד ע"ב) אמרינן דכהן שיש לו מום בפניו ידיו ורגליו פסול, ופירשו רש"י והר"ן והמרדכי ורי"א"ז הובא בשלטי הגבורים, דהיינו טעמא דהעם מסתכלין בו. ורש"י פירש דאסור משום השראת שכינה בידיהם. והמרדכי והר"ן ורי"א"ז דחו פירוש זה, ופירשו דהיינו משום היסח הדעת, וכ"כ תוס' שם. והביאו הראשונים שם דהכי איתא בירושלמי דאף במום דבידיו אי דש בעירו שפיר דמי. ואולם מדברי רבינו הרמב"ם (פט"ו מהל' נשיאות כפים) מתבאר דדש בעירו לא מהני כי אם לסומא וחבגלן, שכתב שם ואם היה דש בעירו זה הסומא ומי שריר יורד וכו', כנראה דדוקא באלו מהני דש בעירו, אבל במום שבפניו ידיו ורגליו לא מהני, אלא אפילו דש בעירו פסול. וכן ראיתי להרב לחם משנה שם שדקדק כן מדברי הרמב"ם. ואמת דמגופא דסוגיין נראה כן עוד מתנא ברא דתני במומין שבפניו ידיו ורגליו סתמא לא ישא את כפיו, ובסומא והחבגלן תני בהדיא ואם היה דש בעירו מותר, ונ"מ מזה דדוקא בהני כרגיל מותר, אבל במום שבפניו ידיו ורגליו לעולם פסול. וכן נראה מלשון הרי"ף שהביא סוגיית הש"ס הכי, ולא הוסיף ולא גרע מלשון הש"ס, וע"ז הוא דכתב הרמב"ם כן.

וכן נראה מלשון רבינו הטור (סי' קכ"ח), שכתב וז"ל אחר שכתב דמומין שבידיו פסול, הביא הא דסומא וחבגלן, וסיים וז"ל ואם היו בני עירו רגילין בו ומכירין הכל שהוא זבגלן או סומא ישא את כפיו. כנראה דדוקא בהני מותר ברגילין בו, אבל במומין שבידיו פסול לדוכן אף ברגילין בו בני עירו ומכירין אותו שיש לו מום זה, והוא ממש כלשון הרמב"ם.

אפס כי עז, שהרא"ש ז"ל שם ביאר וכתב דאפילו בידיו אם דש בעירו כשר, ואילו מדברי בנו נראה להיפך.

והנה ראיתי להרב פרי חדש שהכריח דמתני' מיירי באינו דש בעירו דאי דש בעירו הרי אמרו בירושלמי דמותר, ועל זה קתני ר' יהודה אומר וכן היו ידיו צבועות, והיינו דאינו דש בעירו, ואהא קתני דאם מלאכתן בכך רוב בני העיר כשר, והיינו אפילו אינו דש בעירו. וכה"ג כתב מרן ב"י שם, ולהכי פסק בשו"ע דידיו צבועות אם מלאכתן בכך שרי וכן אם היה דש בעירו ע"ש. ולענ"ד יש לדון בזה, דהרי מאי חסר תנא ברא למיתני גבי ידיו צבועות אם היה דש בעירו מותר, וכמו דתני לעיל מזה גבי מומין דהיינו סומא וחבגלן, ולמה שינה הלשון ג"כ אם היו רוב אנשי העיר מלאכתן בכך, הול"ל דש בעירו מותר, ומינה נפקא לן

ו. עיין בשו"ת עמודי אש סי' ג' אות כ"ג שהביא משו"ת הרדב"ז ח"ה סי' ב"א קי"ז שכתב דאין נשיאות כפים מעכב ע"ש. וע"ע בשו"ת אבני נזר ח"א סי' ל"א. ושו"ת כתב סופר או"ח סי' י"ג, ובמגן גבורים סי' קכ"ח שה"ג סקכ"א. ובמנחת קנאות סוטה ל"ח א'.

מראשיהן, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ. רבי יהודה אומר אף כהן גדול מגביה ידיו למעלה מן הציץ, דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וטעם דבמקדש שריית שכינה ע"י כהנים ונאה שתהא שריית שכינה למעלה מראשותיו, אבל במדינה אין שריית שכינה ע"י כהנים הילכך כנגד כתפיהן, שמאחר שצריך נשיאת כפים כענין זה נקרא דבר חשוב נשיאות דבר המקובל ונאה, דאילו למעלה מכתפיו נראה כשוטה בעמידתו, וכתיב זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות נאות (שבת קל"ג ע"ב). יש לתמוה ט' דתנן חוץ מכהן גדול שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ, כהנים אחרים נמי

עמודי הארזים

וידע דבפסיקתא זוטא איתא כפ' שופטים (כ"א, ה'), על פסוק ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה' לשרתו ולברך בשמו, שאמרו דמה שירות בתמימים אף ברכה בתמימים ע"כ. וצ"ב דהא קיי"ל דבעלי מומים כשרים כמ"ש לעיל מסוגיא דמגילה וכן פסקו הפוסקים, והכי איתא בספרי על פסוק זה עצמו דרבי קרא בני לוי וגם כי בם בחר ה' לרבות בעלי מומין. והנראה לי בפירוש הפסיקתא זוטא, דהיינו בע"מ בפניו ידיו ורגליו דאסור מד"ס משום היסח הדעת, וצריך לומר דרך דרשא הוי אסמכתא, אף דאינך דרשות הוו מד"תח וצ"ע.

וכעת נראה לי דכשר מד"ת, דכיון דקיי"ל דבעל מום כשר לנשיאות כפים, וכללו כל מין בעל מום, גם זה בכלל, דאיסור מנ"ל, דמהסתם כשר דאי לא הו"ל להתנא והש"ס במקום שחידש לנו היתר לאשמועינן דבכה"ג אסור, אף שאנו לומדים איסורא ממקום אחר, מ"מ סוגיא בדוכתא שסתם להתיר ולא פרט לנו דבכה"ג אסור, ש"מ דס"ל דכל מין בעל מום שרי לברך דלא איתקש מברך למשרת כמ"ש בש"ס. וכיון דמכסין פניהם וידיהם בטלית כמנהגינו מותר וכפסק מרן ב"י ז"ל ט). כנ"ל כעת. וה' יצילנו משגיאות כיר"א.

ט) ומש"כ וכיצד היא נשיאות כפים. שם בסוטה (דף ח"ל ע"א), וכן פסקו הפוסקים ז"ל. ומה שהקשה רבינו מההיא דפ"ק דשבת ומה שתירץ, דבריו מבוארים, ודומה לזה מצאתי להתוס' ביומא (דף ח' ע"א) ד"ה ומה ציץ ע"ש, והיו לבאר דברי רבינו המחבר ז"ל. ולענ"ד נראה לי דכיון דקיי"ל דכהנים בעבודתם פטורים מתפילין, אלא דבשל ראש אי רצו מניחין ואי לא רצו אין מניחין, ע"כ לא נקט התנא לשאר הכהנים חוץ משעה שיש

לו ידים, ואף כי הוי בהם שום מום שרי, דלא איתקש מברך למשרת לפסול בעל מום. אבל הא מיהא כי חסר לו עיקר כפות ידיו מודו כו"ע דפסול.

והיה נראה להביא ראיה לצד זה, דהרי קיי"ל בדוכתי טובא כר"ז דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וכל שאינו ראוי לבילה הביילה מעכבת, ואם כן בנ"ד דאין ראוי לבילה דאין לו עיקר כפות ידיו, מעכבת ופסול.

אלא דאחר הישוב אנא דאמינא דליתא, דלא אמרינן כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו, אלא במקום דשייך למימר וישא דמימרא דר"ז דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. וכבר אנן יד עני כתבנו חילוק זה לעיקר במקום אחר, והבאנו ראיה לזה מדברי התוס' ז"ל ז). ואם כן דון מינה ואוקי באתרין, דהרי כל שיש לו כפות הידים מעכבת דכה תברכו בנשיאות כפים, והוי לעיכוב כמ"ש הפוסקים ז"ל, ולא אמרינן כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, כיון דגלי קרא לעכב, וא"כ הוא הדין דבאין ראוי נמי דאיכא למימר דלא יעכב.

אלא דאם באנו לידי מידה זו, מינה י"ל דכי אין לו נמי פסול ומעכב, דרחמנא אמר כה תברכו בנשיאות כפים והוי לעכב דכה כתיב, וא"כ י"ל דכל שאינו נושא את כפיו בכל אופן שיהיה פסול. והיה נראה להביא ראיה ממש"כ הרב שבות יעקב בתשו' הביאו הרב יד אהרן ז"ל, דבזקן שאינו יכול לעמוד על רגליו פסול דעמידה מעכב. הרי דאפילו דהוא אנוס אפילו הכי פסול. וא"כ הוא הדין בנדון דידן דאעפ"י שהוא אנוס שאין לו כפות ידים פסול. אלא דיש לצדד דמהתם לא מכרע, דהרי יש לו רגלים, וכי יש לו י"ל דמעכב.

ז. עיין להלן בעמודי הארזים סימן ט"ז אות ג'.

ח. וע"ע בפסיקתא זוטא פ' עקב י', ח' בפסוק לשרתו ולברך בשמו, מה שירות בכשרים ותמימים אף ברכת כהנים בכשרים ותמימים, מכאן אמרו חכמים כל כהן שיש בו מומין אינו עולה לדוכן. וע"ש בבאור הרא"ם אות ל"ח שתמה על זה. וע"ע במדרש תנחומא פ' נשא סי' ח', כך שנו רבותינו כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו, ורבי היה שונה כהן שיש מומין בכלול לא ישא את כפיו. וע"ש בפ"י עץ יוסף דלדעת רבי אף במומין שבסתר לא ישא את כפיו משום דאיתקש לעבודה ע"ש.

ט. ועיין בשו"ת הרדב"ז ח"ה סי' ב"א קי"ז לענין כהן שנקטעה ידו. וע"ע בשו"ת אבני נזר או"ח סי' ל"א לענין כהן שנקטע כף ידו השמאלית אי כשר לנשיאות כפים ע"ש, ובפמ"ג סי' קכ"ח אש"א סקכ"א, ובפתח הדביר סי' קכ"ח אות כ"ג.

איכא תפילין, ומצינו שהחמירו חכמים בענין תפילין יותר מבציץ, דאמרינן בשבת בפ"ק (י"ב ע"א) חייב אדם למשמש בתפיליו כל שעה ק"ו מציץ, ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד. שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן כמה אזכרות עאכ"ו. נ"ל דלא חמירי תפילין מטעם ריבוי אזכרות, אלא לעניין מישמוש הצריכו חכמים שלא יפלו וירמסם ברגליו שלענין דריסת רגלים לא מהני חיפוי עור של בתים, אבל לענין שאר בזיונות וחסרון קדושת אזכרות מהני להו לקדושת אזכרות חיפוי עור הבתים, ואין הקפדה בקדושת אזכרות שבתפילה אלא משום שדי לבדה שכתובה בקמטין של בתים שאינו מחופה עור, ואף על פי שיש בהן אזכרות הרבה מותר להכניסן לבית הכסא, הילכך מהני חיפוי עור לכל דבר חוץ מדריסת רגלים, הילכך לענין משמוש איתיה לקל וחומר מציץ. תנן בסוטה (ל"ז ע"ב) ובתמיד (פ"ז מ"ב) במדינה אומר לג' מקראות הללו יברכך יאר ^{אוצר החכמה} ישא ג' ברכות, ובמקדש ברכה אחת ^{אוצר החכמה}, ומפורש בסוטה לפי שאין עונין אמן במקדש. במקדש ככתבו ובמדינה בכינויו. וטעמא כדתניא (ל"ח ע"א) כה תברכו את בני ישראל בשם המפורש, אתה אומר בשם המפורש או אינו אלא בכינוי, רבי יוחנן אמר הרי הוא אומר בכל המקום אשר אזכיר את שמי שמי המיוחד לי בשם המפורש. יכול אף בגבולין כן נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן לשום את שמו שם מה להלן בית הבחירה אף כאן בית הבחירה. ובמדינה בכינוי מנלן, רבי יוחנן אמר הרי הוא אומר בכל המקום אשר אזכיר את שמי הרי זה מקרא מסורס בכל מקום שאני נגלה שם תהא מזכיר את שמי והיכן אני נגלה עליך בבית הבחירה, מיכן אמרו שם המפורש אסור לאומרו בגבולים. כה תברכו את בני ישראל אין לי אלא ברכה לישראל יא, לגרים לנשים ולעבדים מניין, ת"ל ואני אברכם. (לקמן תמצא מה שדקדקתי בבני ישראל). יש מקום שגרים בכללן יב) ויש מקום שמצריך להן

עמודי הארזים

יא) ומש"כ כה תברכו אין לי אלא ברכה לישראל לגרים ולנשים ולעבדים מנין ת"ל ואני אברכם. גירסא זו של רבינו אינה נכונה, אלא העיקר כגירסתינו בש"ס ובספרי ת"ל אמור להם לכולהו. דאי מקרא דואני אברכם לא משמע לן גרים וכו', דהרי ואני אברכם מוסב להקב"ה ולא לכהנים. וכן ראיתי להרב ספרי דבי רב ז"ל שתמה כן לגירסא זו ולרבינו הלל ז"ל, ואסיק כמ"ש וק"ל. ושור"ר דיש ליישב דכיון דואני אברכם מוסב להקב"ה ולא לכהנים, ואני אברכם כולל גם גרים שהקב"ה מברכם, וא"כ מינה דגם רישא דקרא דכתיב ישראל לאו דוקא אלא אף גרים ג"כ והרי כלל גם גרים, כנ"ל ליישב וק"ל.

יב) ומש"כ יש מקום שגרים בכללן ויש מקום שאין גרים בכללן ע"כ. ר"ל בכלל בני ישראל, עיין בספרי בתחילת פרשת ברכת כהנים, ומש"כ הרב ספרי דבי רב ז"ל וק"ל.

תפילין על ראשיהם, דלא דמי לציץ דכתיב והיה על מצחו תמיד. ואין הכי נמי בשעה שהם בתפילין של ראש, יגביהו ידיהם מק"ו דציץ וק"ל. ומיהו תירוץ רבינו עיקר ודו"ק. וכן הראה לי תלמידי החכם יוסף הכהן הי"ו בחי' הריטב"א ז"ל ליומא דכתב מעין דברי רבינו ומעין דברי התוס' ז"ל ע"ש, ויש קצת הפרש בין דברי רבינו לדברי התוס', וכבר כתבתי לקמן על זה בהלכות תפילין (סימן ט"ז סעיף פ'), ודו"ק.

י) ומש"כ רבינו תנן בסוטה ובתמיד במדינה אומר לג' מקראות ג' ברכות ובמקדש ברכה אחת. שם (דף ל"ז ע"ב). ומש"כ במקדש ככתבו ובמדינה בכינויו וטעם כדתניא כה תברכו בשם המפורש אתה אומר בשם המפורש וכו'. שם (דף ל"ח ע"א). וכתבו התוס' משם רבינו הלל דבמדינה בכינוי היינו אפילו שאר הכינויים כגון אלהים. והתוס' ד"ה או דחו דבריו, ואסיקו דהיינו דוקא כינוי אדנות שהוא כינוי לשם המיוחד ודו"ק.

ריבוי. תניא אידך (שם) כה תברכו את בני ישראל פנים נגד פנים (ג), אתה אומר פנים נגד פנים או אינו אלא פנים נגד עורף, ת"ל אמור להם כאדם שאומר לחבירו. כה תברכו את בני ישראל יכול בלחש (יד) בינו לבין עצמו, ת"ל אמור להם כאדם שאומר לחבירו שיהא כל הקהל שומע. ומניין שקורין אותו וחזן אומר להם אמרו (טו), ת"ל אמור להם, ומיהו עיכובא לא הוי שלא לברך, ואע"פ שחזן אינו חייב לומר לו חייב לברך. ואמר אביי נקטינן לשנים קורא כהנים, לאחד אינו קורא כהנים שנאמר אמור להם. וא"ר יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה לדוכן (טז) עובר בג' עשה (יז) (יח), שנאמר כה תברכו ושמעו את שמי אמור

עמודי הארזים

בפרק הקומץ (דף מ"ד ע"א) מתבאר דעובר אג' עשה ממש, שהרי רב ששת כריך וחני דמי שאינו מניח תפילין עובר בה' עשה וציצית חמשה עשה ומוזזה ב' עשה, וכהן שאינו עולה לדוכן בג' עשה, וא"כ יגיד עליו רעו וק"ל. ועיין בספר המצוות להרמב"ם (שורש תשיעי) דשם ביאר דעתו, ודבריו כראי מוצק.

נסתפקתי אי עלייה לדוכן מעכבת ברכת הכהנים או לא. והנה הרדב"ז בחדשות (סימן רל"ז) הכריח דאין עלייה לדוכן מעכבת, דאי לא תימא הכי כל מקום שלא יש היכל ודוכן לא יברכו ברכת כהנים, אלא ודאי דלא מעכבת עש"ב. ולדידי הדבר צריך ביאור, דהנה בסוטה (דף ל"ח ע"ב) אמרו כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה, והקשו דר"א ור"א הוה סלקי בתר הכי, ותירצו מעיקרא הוה עקרי כרעייהו ע"ש. ומלכד דמפשט השמועה מתבאר דעלייה מעכבת, דאי לא אמאי אינו עולה אח"כ, הרי מי גרע דאם לא רצה לעלות מכל וכל דיכול לברך, ואם כן הכא נמי נימא דגם יעלה לדוכן. ואין לומר דאעלייה קפיד, ואין הכי נמי דיכול לברך במקומו, דהא כל הפוסקים כתבו דלא יברך, ש"כ הרמב"ם שוב אינו עולה באותה תפילה, אבל אם עקר רגליו הרי זה עולה ומברך. ועוד אמרינן התם בסוטה, לא שנו אלא שלא עקר רגליו, אבל עקר רגליו עולה, והרי עקירת רגליו הוא אופן לשיוכל לעלות אעפ"י שלא נמצא בדוכן בעת שש"צ אומר רצה, ואם איתא דאינה מעכבת למה לן כולי האי. ואין כל הך שקלא וטריא בלכתחילה, כי אם גם בדיעבד דהרי הקשו דר"א ור"א הוה סלקי, ומאי קושיא כיון דלא מעכבת עיקר עלייה לדוכן, מכל שכן שלא יעכב שהיית העלייה אם איחר לעלות אחר העבודה. ועוד מוכרח כן מ"ש התם ותנן נמי אם הבטחתו שחזור נושא את כפיו, והוינן בה הא לא עקר, ומאי קושיא הרי עלייה לא מעכבא.

וגם מה שתירץ הש"ס דנד פורתא ה"נ דעקר פורתא, כנראה דבלא זה אין האופן שיוכל לברך הש"ץ, ומאי איכא הו"ל למימר דכיון שעלייה לדוכן לא מעכבא, א"כ אין צורך לש"ץ שיעלה ויעקור רגליו. ואף שכתב הרדב"ז שם דמיררי כשאין העם יכולים לעמוד נגד פני הש"ץ ע"ש, זה הוא דוחק, מאחר דהפוסקים סתם כתבו כן ובכל ענין

(ג) **ומש"כ** תניא אידך כה תברכו פנים כנגד פנים וכו'. שם (דף ח"ל) ובספרי, וכן פסקו הפוסקים ז"ל, וקיימא לן דהוי לעכב וק"ל.

(יד) **ומש"כ** רבינו כה תברכו את בני ישראל יכול בלחש וכו' ת"ל אמור להם כאדם שאומר לחבירו שיהא כל הקהל שומע ע"כ. ממה שהוסיף רבינו המתבר ז"ל שיהא כל הקהל שומע, שמענו שדעתו דאין צורך לקול רם גדול, אלא מ"ש קול רם היינו שישמעו כל הקהל. וכן כתב הרב ספרי דבי רב, ודלא כמוהרא"ן הביאו הרב שם שדעתו דצריך קול גדול רם, ויליף מלויים, ולא היא וכמ"ש הרב שם. ומש"כ הרמב"ם קול רם סתם, נקט לשון הש"ס וכן כתב הרב שם. וכן כתב הטור ז"ל שצריך קול בינוני וק"ל. וכן מצאתי להמרדכי ז"ל פרק הקורא את המגילה עומד, שכתב כה תברכו בקול רם, בספרי תניא כדי שיהיו כל הקהל שומעין עכ"ל, והוא ממש כמו שכתב רבינו ז"ל וק"ל.

(טו) **ומש"כ** רבינו ומנין שקורין אותו והחזן אומר להם אמורו ת"ל אמור להם. כן איתא בספרי. ואולם מ"ש ומנין שקורין לג', הכי איתא התם, ול"נ דפי' שיקראו לכהן שיאמר ב"כ.

ומש"כ ועיכובא לא הוי שלא לברך, ואעפ"י שהחזן אינו חייב לומר לו חייב לברך ע"כ. דעתו מבואר דס"ל דלא הוי לעכב, ולעולם הכהן חייב לברך. ולפי"ז ע"כ דמש"כ רבינו לעיל בריש הסימן דתרגם אונקלוס כד יימרון להון, לכתחילה קאמר, ומיהו בדיעבד אי לא אמר החזן שיברך עכ"פ חייב הכהן לברך, וכדעת הרא"ה בספר החינוך וכן נראה דעת הרמב"ם כמ"ש לעיל. וכן נראה מחיבורו דלא העתיק הכא דצריך שיאמר להם אמורו, גבי הנהו דהוו לעיכובא, דלא כמ"ש תוס' והרא"ש וסי' דאי לא אמרו לכהן שיברך פטור הכהן וק"ל.

(טז) **ומש"כ** רבינו ז"ל ואמר ריב"ל כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בג' עשה וכו'. שם בסוטה (דף ל"ח ע"ב), וכן פסקו הפוסקים ז"ל. ואולם הרמב"ם (פי"ד מהל' נשיאות כפים) מתבאר מדבריו דס"ל דאינו עובר כי אם בעשה דכה תברכו, וכן כתב הרב כסף משנה ז"ל. ומיהו

עמודי הארזים

לעלות לדוכן ג"כ, ואיני יודע סמך למנהג שנוהגים דאין עולים לדוכן כי אם מברכים בתיבה וכמ"ש לעיל.

ומה שנסתייע הרדב"ז עוד שם, דאי לא תימא הכי במקום שלא יש היכל ודוכן יהיו פטורים הכהנים מנשיאות כפים ע"ש. אין זה ראייה, דיש לומר דאין דנין אפשר משאי אפשר. ותו ד"ל דאף במקום שלא יש היכל יש דוכן, דדוכן פי' הוא מקום מוכן לברכת כהנים, ואם כן כל שיהיו הכהנים מברכים באותו מקום הרי אותו מקום נקרא דוכן, והרי הוא ז"ל מודה דגם במקום שאין היכל יש נשיאות כפים, ועכ"ז קאמר הש"ס דכל כהן שאינו עולה לדוכן בעבודה שוב אינו עולה, וע"כ לומר כמ"ש.

ואין להביא ראייה ממ"ש בירושלמי פרק אין עומדין והביאו תוס' שם בסוטה ד"ה כל, דכל כהן שעומד בביה"כ ואינו נושא את כפיו דעובר, כנראה דיכול לברך בכל מקום שבבית הכנסת, ועליית דוכן לא מעכבת. דלא מכרע, דיש לומר דכוונתו דעומד בביה"כ בשעה שעולים לדוכן והוא אינו עולה, ומכאן זה אינו נושא את כפיו. וכן ראיתי למהר"א לייב המפרש ז"ל שפירש כן כמ"ש. באופן נראה לי דצריך לעלות, ואין טעם למנהג הש"צ שבפירושנו אומיר יע"א כשאין שם כהן אחר שמברכים בתיבה ואינם עולים לדוכן, וכפי האמור צריכים לעלות יא וק"ל.

עובר בגי' עשה וכו'. יש לחקור אי בשעה שהש"ץ קורא כהנים ואיכא בביה"כ כהן אחר, וכהן אחד שהוא מתפלל י"ח ברכות, אי צריך להפסיק, דאפשר דכיון שהוא מתפלל לא יפסיק, או דילמא שצריך להפסיק ולעלות לדוכן.

והנה תחילה צריך לבאר אי תפילה היא מ"ע מן התורה או מד"ס. ואומר דענין זה במחלוקת שנוי בין גדולי הפוסקים ז"ל, וכמו שביארתי לעיל (סימן י"ד), דהרי"ף והרב ספר יראים והרמב"ם בסהמ"צ ובחיבורו (פ"ה מהל' תפילה), והראב"ד כנראה מהשגותיו שלא השיגו בזה לא במנין המצוות ולא בחיבורו הגדול, והסמ"ג (סימן י"ט) והר"ד דוד ויטאל, ובעל מגילת אסתר כמ"ש בהשגותיו על הרמב"ם ע"ש, והרד"א הביאו בס' ערך השולחן (סימן ק"ו) והר"ש ן' גבירול וס' החדדים (פ"א סי' י"ז), כל הני רבונות ס"ל דעיקר תפילה בכל יום מ"ע מה"ת אלא שאין סידורה וזמנה מן התורה אלא מדברי סופרים, אבל מה"ת חייב אדם להתפלל בין ביום ובין בלילה פעם אחת לפחות. ואולם דעת הרמב"ם בסהמ"צ (סימן ח') דעיקר חיוב התפילה מד"ס ואין חיוב תפילה מה"ת, וכדעת זה קאי רש"י ותוס' ורבינו יונה והרשב"א בחי' לברכות פ"ב (דף ט"ו) וסמ"ק (סימן י"א), והרא"ש פ"ב דברכות (לדף ט"ו), וכן נראה דעת הטור כמ"ש מרן (סימן ק"ו) והר"ן פ"ק דשבת ופרק

מירי. ומש"כ להוכיח מזה דממתני' דלא תני יעלה אלא ישא את כפיו, וכן לשון הרמב"ם (פ"ב מהל' ב"כ) מוכח דלא מעכבת. אחרי המחילה רבה ונשיקת הרצפה, אדרבה ממתני' מוכח להיפך, דהרי מתני' סתמית היא ובכל גוונא מירי כשהציבור יוכלו לעמוד בפני הש"ץ, וגם כשאין הציבור יוכלו לעמוד בפני הש"ץ, ואם איתא להא הו"ל לתנא לפלוגי דכלא"ה צריך לעלות ולא ישא את כפיו במקומו. ומזה מבואר דמעולם לא דייק התנא בשמיטת לשון עליה לדוכן, אלא כדרכו כתב ולא נחית לזה.

ועוד קשה טובא דהרי מבואר בסוטה בסוגיא הנז"ל דמתני' מירי גם בעליה לדוכן, דכן הקשו על משנה זו והא לא עקר, ולדבריו מאי קושיא, הרי מתני' לא הצריך עליה ומכש"כ עקירת רגליו, דהרי עקירת רגליו בעבודה היא אביזריה דעליה. וגם איך משני דנד פורתא, הרי אין צורך לזה כיון דהש"צ פניו כלפי העם שיוכלו הציבור כולו לעמוד בפניו. אלא מבואר מכל זה דהעליה מעכבת, וכה"ג אמרו בש"ס ופסקוהו כל הפוסקים ז"ל כלשון הזה כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בעשה, ואף דמזה אין כל כך ראייה ד"ל דסירכיה נקט כיון שההוא הוא בעליה לדוכן.

ושוב ראיתי להרב ז"ל דנראה דחזר מזה (בסימן תקנ"ז), שנשאל אי הך עליה לדוכן היא גם באנוס או לא, דיש לומר דהיכא דאפשר אפשר. וכתב דכיון דלמדו כן מהך דאהרן ואי לאו אינו ראוי לברך, שמע מינה דאין שייך דין אנוס כאן, אלא גם באנוס לא יעלה. ושוב הביא מהך דש"צ דע"כ צריך שיעקור רגליו ואי לאו אינו ראוי לברך ע"ש. וזה כל בתר איפכא מתשובה זו.

וכן תמהני עוד להרב, דבח"א (סימן רצ"ג) בישנות, כתב גבי כהן מתפלל דאינו פוסק דכיון דאין עוקר רגליו ברצה דעדיין לא חל החיוב של ברכת כהנים, אם כן הוא פטור אח"כ כיון שקיי"ל דשוב אינו עולה ע"ש. הרי מבואר דס"ל דעליה לדוכן מעכבת, דאי לא אמאי פטור הרי כיון שהוא חייב מן התורה לברך ועליה לדוכן לא מעכבת, א"כ אין צורך שיעקור רגליו, וא"כ כשבא עת ברכת כהנים חייב בברכה. אלא מבואר דדעת הרב גם בתשובה זו כמ"ש וכמ"ש גם הוא ז"ל בסימן תקנ"ז בח"א חדשות הנז'.

וכה"ג כתבו בהגמ"י אמ"ש הרמב"ם שש"צ נושא את כפיו, כתב ושצריך שיעקור את רגליו בעבודה. וכה"ג כתב רבינו דבאומרו רצה שיעקור רגליו פורתא. ושוב כשאומר ולך נאה להודות יעלה לדוכן. וכה"ג כתבו הפוסקים, וכ"כ במרן ב"י ובשו"ע שם, וכן הסכימו כל רבני האחרונים ז"ל, עיין להרב באר היטב (סימן קכ"ח סק"ג וסקי"א וסקל"ה) עש"ב. כי על כן נראה לי דהש"צ צריך

י. ע"ע בענין זה אם דוכן מעכבת לברכת כהנים, בפתחי תשובה אור"ח סי' קכ"ח בשם שו"ת בית יהודה במנהגי ארג"ל, אשל אברהם בוטשאטש אור"ח שם, ובפתח הדביר סי' קכ"ח אות ה', ושו"ת מילי דאבות ח"ה סי' ז', וחי' הרד"ל סוטה ל"ח ב'.
יא. עיין שו"ת לב חיים ח"ג סי' צ"ט מה שיישב מנהג איזמיר בזה.

עמודי הארזים

לולב הגזול. ואחריהם החזיקו רבני האחרונים הרב פר"ח והרב שאגת אריה והרב יד אהרן והרב ערך השולחן נר"ו, ופסקו כשיטת הרמב"ן.

ואנא בס"ד כתבית יהבית במקום הנז"ל דכל מה שדחו הרמב"ן ורבני אחרונים הנז' שיטת הרמב"ם וסיעתיה, אין מכל דבריהם ראיה חותכת לסתור שיטת הרמב"ם וסי'. ובאופן דעדיין הספק במקומו מונח אי תפילה הוי מה"ת או לא ע"ש. ולכאורה אין ספק מוציא מידי ודאי, דהרי לא מיבעיא לשיטת הראשונים הרי"ף והרא"ש והטור וסי' דס"ל דכנשיאות כפים איכא תלתא עשה, דודאי צריך לפסוק. אלא אפילו למש"כ מרן ב"י בדעת הרמב"ם דליכא כי אם עשה דכה תברכו, ודאי דצריך להפסיק, דהרי ברכת כהנים היא ודאי עשה, ותפילה היא ספק אם היא מה"ת או לא, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

ועוד מצד אחר נראה לי דצריך להפסיק אפילו נימא דתפילה מה"ת, דהרי אף דקיי"ל עוסק במצוה פטור מהמצוה, מ"מ כבר נחלקו ע"ז גדולי עולם אי גם כשאפשר לקיים שניהם חייב לקיים או לא, עיין בב"י או"ח (סימן ל"ח) וה"ה הלכות סוכה פ"ו, דתוס' וסי' ס"ל דכשאפשר לקיים שניהם חייב לקיים, והרמב"ם וסי' ס"ל דבכל גוונא פטור. ואם כן הו"ל ברכת כהנים ודאי ותפילה ספק, דהרי למ"ד דאפשר לקיים שניהם חייב, ה"נ הרי אפשר לפסוק ולחזור למקומו, דהרי ברכת כהנים אינה ארוכה דיש בה כדי לגמור את כולה, ובודאי דאין צריך לחזור לראש, ואם כן הרי אפשר לקיים שניהם וחייב להפסיק תפילתו ולברך ברכת כהנים. אלא דלמ"ד ^{אוצר החכמה} דבכל גוונא פטור, הוא פטור, וא"כ הו"ל ספק בתפילה וודאי בברכת כהנים ואין ספק מוציא מידי ודאי.

אלא דלפי מה שהעליתי לעיל (סימן י"ג), דלכולי עלמא אי אתחיל והוא עסוק במצוה פטור מאחרת הבאה לו, ולא נחלקו אלא כשהוא עודו נח תוך עסק מצוה ראשונה, כההיא דשלוחי ציבור בעת חנייתן דבאותו רגע אינו עוסק ממש אלא דמיקרי עוסק, אבל בעודו עוסק ממש כולי עלמא מודו דפטור ע"ש, יש לומר דהכא נמי דכוותה דהרי הוא מתפלל, ובכה"ג לכו"ע הוא פטור.

ומיהו למה שהעליתי שם בדעת הרשב"א והוא מוסכם מכל הפוסקים, דאף דפטור מן המצוה הבאה לו, מכל מקום רשאי לעשות האחרת כל שיש לו שהות אח"כ לחזור למצוה ראשונה ולגומרה ע"ש. ואם כן דון מינה דאם בעלמא רשאי, א"כ גם הכא רשאי, ואם כן כל שקראוהו רשאי לעלות לדוכן ולהפסיק תפילתו. וכל זה אנו דנין למ"ד תפילה מן התורה, דלדין הו"ל ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי.

והנה אח"כ ראיתי להרדב"ז בתשו' הישנות (סימן רצ"ג) שנסתפק בזה, והניי בא להשיב על תשובתו אחרי נשיקת עפרות רגליו. וז"ל מסתברא שאם אין כהן אחר פוסק ועולה לדוכן, וחוזר למקומו ומסיים תפילתו, ואם שהה כדי לגמור את כולה וכו', ואל תתמה שהרי ברכת כהנים מ"ע מן התורה ותפילה אעפ"י שהיא מ"ע מה"ת, מכל מקום אין זמנה ולא סידורה ולא שיעורה ושלא להפסיק אלא מד"ס, הילכך אתי עשה של תורה ודחי לה ופוסק עכ"ל (יב).

והנה לענ"ד ק"ק מש"כ שמשום דזמן וסדר תפילה מדברי סופרים, הוה ליה מצות עשה מדברי סופרים. וקשה דהרי למ"ד תפילה מד"ת ואין זמנה מה"ת, היינו דאין לה זמן קבוע, ומכל מקום כל שעה שהוא מתפלל מקיים מצות עשה מן התורה, וכמו שכתב הרמב"ם שם בהדיא, והרי קודם עזרא שהיה כל אחד מסדר סדרו ומתפלל, כל שעה שהיה מתפלל ביום היה מקיים מצות עשה, ואם כן אף בחר תקנת עזרא שהסדירו סדר תפילה, לא גרע סדר חכמים מסדר כל אחד ואחד שהיה מסדר ומתפלל והיה נקרא מקיים מ"ע ואם כן הכי נמי בזמן הזה כל שעה שהאדם מתפלל מקיים מ"ע ביום. ולדעת רבי יוחנן שפסקו הפוסקים כוותיה דהלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, מקיים מ"ע זו לשיטת הר"מ וסיעתו. וא"כ חזר הדין דאין צריך להפסיק, ואפשר דאסיר.

ועוד דאיני יודע בזה לחלק בין יש כהן לאין כהן אחר, דעכ"פ כל שקראו כהנים והכהן אינו עולה אם חייב מן הדין לעלות, עובר אג' עשה דברכת כהנים. ובשלמא אם הרב היה פטור מלעלות לדוכן, היה מקום לחלק בזה, דהיה לנו לומר דאף דפטור כל שאין שם כהן אחר ואיכא ביטול מצוה יעלה ויברך ובלאו הכי לא יפסיק. אבל מאחר דהרב מחייבו משום עובר בעשה, א"כ מה חילוק יש בין יש שם כהן אחר לאין שם כהן אחר. ומש"כ הרב שם דביש שם כהן אחר לא עבר אעשה, ממ"ש בירושלמי דאינו עובר אלא א"כ מזהירין אותו ויוצא לחוץ פטור, ה"נ ל"ש דכיון שהוא עוסק בתפילתו אעפ"י שש"ץ קורא כהנים אינו מזהיר כי אם לפנויים, אבל זה שטרוד בתפילתו לא הוי בכלל ע"ש.

ולענ"ד עדיין אין בזה הכרע, דהרי מטעם זה יש לפטור לכהן גם כשאין שם כהן אחר, כיון דאינו מזהיר כי אם לפנויים ולא לטרוד בתפילה, והרי גם כשהוא יחיד והוא מתפלל איכא טעם זה לפוטרו. אם לא שנאמר בדוחק דכוונתו דמהסתם כשיש כהנים אחרים וקורא כהנים דעתו אפנוי אבל כשאין שם כהן אחר כי אם זה שהוא מתפלל ואעפ"י כן קורא ש"ץ כהנים, ודאי דדעתו על זה המתפלל וחייב הוא לעלות. ומלבד שנראה לי שזה הוא דוחק, דהרי

יב. דברי הרדב"ז הובא במג"א סי' קכ"ח סק"מ, [וצ"ע על רבינו ז"ל שלא הזכיר], וע"ש בנו"כ ובמגן גיבורים שה"ג סק"ט מש"כ בזה, ובשו"ת עמודי אש סי' ג' אות כ"ב.

עמודי הארזים

ואף שכתב הרב שם דכיון דסדר וזמן תפילה הוי מד"ס, עושה התפילה מד"ס. כבר כתבתי לענ"ד לעולם כשהוא מתפלל הוי מד"ס. וא"כ איך יש לחלק בין יש כהן אחר לאין כהן אחר. אלא דבזה שכתבתי נראה לי דיש חילוק גדול לחייב לכהן לברך את ישראל, כיון דאיכא ביטול מ"ע שרצון הבורא לברך את עמו ישראל ע"י הכהנים.

ומיהו כל זה לשיטת הרב דפסק כמ"ד תפילה מן התורה, דלדין הו"ל תפילה ספק וברכת כהנים ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי, וחייב לעלות לדוכן לברך, ואם לאו עובר אג' עשה כאמור.

אלא דראיתי להרב הרדב"ז ז"ל שם עוד טעם אחר, שהרי כשהגיע ש"ץ לעבודה עדיין לא חל עליו חיוב מ"ע דנשיאות כפים, ואינו רשאי לעקור ולפסוק את תפלתו, וכן כהן שלא עקר רגליו בעבודה שוב לא יעלה, הילכך נראה שאם יש שם כהנים אחרים שלא יפסיק תפלתו לברך ברכת כהנים והנלע"ד כתבתי עכ"ל. ואמת דטעם זה נכון ואמת ויציב. ומיהו נראה לי דאין טעם זה אמור כי אם למ"ד תפילה מ"ע מה"ת, דאין חיוב לפסוק תפלתו משום מצוה הבאה לו אח"כ, אף דכה"ג אם לא יפסיק עתה יפסיד המצוה אח"כ, וכמ"ש בסוכה (דף כ"ה) גבי קרבן פסח ומת מצוה בבני אהרן ע"ש בפירש"י. אמנם כיון שהתפילה לדעתו מד"ס לדעתו גם בס' הר"מ וכמ"ש שם, וגם למש"כ אנא זעירא דכיון דלדין מספקא לן אי הוי ד"ת או מד"ס, חזר הדין דהוי מד"ס, והו"ל תרי ספיקא, ספק אי תפילה מה"ת או מד"ס, וספק אי ספיקא הוי ד"ת או ד"ס, וכל כה"ג הוי מד"ס נגד ברכת כהנים דהוי ודאי מן התורה, וא"כ יש לומר דאפשר דכל כה"ג כל שבהמשך תפלתו ברצה אינו עוקר רגליו יביא להבטל מברכת כהנים, צריך להפסיק גם ברצה, דדוקא בעודו בודאי מצוה מה"ת אמרו כן בסוכה (דף כ"ה) שם, ולא בעודו עוסק בספק מצוה מן התורה.

ומיהו אין דברי אלה כי אם לפלפול בעלמא, ולהלכה מצוה לשמוע דבריו, ומה גם דעל חילוק זה כבר סמכו רבני אחרונים את ידיהם עיין בספריהם ותו לא מידי. ועיין בהלכות קטנות (סימן ס"ד) ובס' ערך השולחן (סימן קכ"ח) יעו"ש ב.

(יח) **בג'** עשה וכו'. הנה מרן ב"י ז"ל בשו"ע פסק להדיא לאסור באבל תוך ז', ומור"ם ז"ל הוסיף דאפילו אחר ז' כגון על אביו או אמו ע"ש. והרב כנה"ג העלה לאסור אם לא בקראוהו לעלות דאז צריך לעלות, ודוקא בשבת משום דהוי פרהסיא ע"ש. והרב מגן אברהם ז"ל העלה להתיר אפילו בחול כיון דעובר בעשה, וכן העלה הרב פרי"ח ז"ל (סימן קכ"ח). אמנם הרב שלמי צבור (דף קצ"ה) הכריע דבליכא כהן אחר שישא את כפיו, ובתשו' לאדוני אבי עט"ר מו"ר בספר חקרי לב ח"ב ליו"ד בשיירי אר"ח (סימן ג') שנראה דעתו לאסור כתשו' מהרי"ל ע"ש.

הש"ץ קורא כדרכו כהנים כשהוא מורגל שבכיה"כ שלו יש ב' או יותר כהנים, ולא שיודע שהוא באחד ומתפלל, וא"כ עדיין יש לפטור דמן הסתם דעתו אפנוי. זאת ועוד דאם כן נ"מ דאף ביש שם כהנים אחרים אם קראוהו לזה בודאי חייב, וא"כ מה ראייה מביא הרב מהירושלמי, דכפי זה ל"מ, דשאני התם ביוצא לחוץ דאף אי קראוהו אינו עובר כמ"ש הפוסקים ז"ל, מה שאין כן הכא דאי קראוהו חייב לעלות. וא"כ יש לומר דגם בקריאה בסתם לשאר הכהנים חייב כיון שהוא בבית הכנסת.

ומה שהביא ראייה לזה ממתני' דש"ץ. אחרי נשיקת עפרות רגליו קדש בקידה, יש לומר דהתם שאני, דהש"ץ שקורא הכהנים הוא ניהו הש"ץ המתפלל, וכמ"ש ר"ת הביאו התוס' ז"ל והרא"ש בסוטה (דף ל"ח), ואם כן ודאי שאין דעתו לקרות לעצמו אלא הוא קורא לכהנים אחרים. אלא דיש לצדד דס"ל כסברת תוס' דחזן לחוד וש"ץ לחוד ע"ש. אלא דאין זה מספיק, שהרי כתב הרב לעיל אעפ"י שש"ץ קורא כהנים וכו', הרי דס"ל דחזן וש"ץ הכל הוא הש"ץ, ואם כן חזר הקושי על דבריו.

ומכל מקום נראה לי לקיים מילי דאבות דשפיר יש לחלק בזה, והוא דמצינו לבן עזאי שאמרו לו נאה דורש ואין נאה מקיים, אמר להם אפשר לעולם שתתקיים ע"י אחר, עיין ביבמות (דף ס"ב ע"ב). וכן בפ"ק דמו"ק (ט' ע"א) אמרו ארבע חיים פן תפלו, וכתוב פלס מעגל רגלך כאן במצוה שאפשר לעשותה על יד אחר כאן במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחר. וכה"ג אמרינן פ"ק דקידושין (ל"ב ע"א) כיבוד אב ואם ומצוה לעשות, אם אפשר למצוה לעשות ע"י אחר יעשה כיבוד אב ואם, ואם לאו יעסוק במצוה ע"ש. ואם כן הכא נמי אם אפשר למצוה לעשותה ע"י אחר יעשה הוא מצותו, ואם לאו יפסיק מצות תפילה. וכיון דשורש מצות ברכת כהנים כתב הרא"ה בספר החינוך, דרצון הבורא שיברכו ישראל, וא"כ כיון שיש מי שיברכם יעסוק במצוה הוא ואחרים יעשו המצוה, דפלס מעגל כה"ג הוא דכתיב. אבל כשאין שם כהן אחר חייב לפסוק דאורח חיים פן תפלו. ואף שכתב הר"ן פ"ק דקידושין גבי ההיא דכיבוד אב ואם, והביאו מרן יו"ד (סימן ר"מ ס"ב), דהני מילי ששתייהן לפניו, אבל אם התחיל במצוה ובאה לו מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחר אפילו הכי לא יפסיק מצותו וכו' ע"ש. מכל מקום עדיין אין מזה סתירה, דהרי טעם חילוק זה כתב הר"ן שם דהיינו טעמא דעוסק במצוה פטור מהמצוה, וכבר כתבתי לעיל דכל זה היינו דהוא פטור, אבל רשאי הוא לפסוק מצותו ולעשות המצוה אחרת שאין מי שיעשה אותה. כנ"ל בזה ליישב דבריו, דהרי למה שהוא פסק כשיטת הרמב"ם וסיעתו דתפילה מן התורה, נמצא שהוא עוסק במצוה, והרי כתבתי לעיל דלדעת הרמב"ם וסיעתו אף כשאפשר לקיים שניהם פטור בכל גוונא, ואם כן לדעת הרמב"ם דפוסקים כמותו שם באותם המקומות דפשטו הוראותיו, וגם מרן פסק כן כשיטת הרמב"ם, א"כ נ"מ דבכה"ג לא יפסיק תפלתו.

להם. וא"ר יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה יט), שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת וגו' כ) מה להלן בעבודה אף כאן

עמודי הארזים

יותר מרביעית פטור, דהרי הפסק ומזיגא בהרי הדרי נשנו במתני', וממ"ש האי חידושא במזיגה ולא גבי הפסק שמע מינה דבהפסק נראה דפטור.

ואע"ג דבזמנינו לא נפקא לן מידי מכל זה בעו"ה, מכל מקום נדע הלכתא למשיחא. ועוד דנפקא מינה לנשיאות כפים, דאמרינן בריש פרק כתר דתענית דשיכור אסור בנשיאות כפים, ואמרו בפרק אלו נאמרינן דהיינו טעמא דאיתקש מכרך למשרתיג).

והנה אמת ויציב בדברי הרמב"ם ז"ל מבואר בפ"א מהל' ביאת מקדש, ופ"ב מנשיאות כפים דהיינו פט"ו מהל' תפילה ה"ד, וז"ל היין כיצד מי ששתה רביעית יין בבת אחת אינו נושא את כפיו עד שיסיר את יינו מעליו לפי שהוקשה ברכה לעבודה, שמה רביעית יין בשני פעמים או שנתן לתוכה מעט מים מותר, ואם שמה יותר מרביעית אעפ"י שהיה מזוג אעפ"י ששותהו בכמה פעמים לא ישא את כפיו. וכה"ג פסק (כפ"א מהל' ביאת מקדש ה"א) לענין עבודה. וכתב מרן ז"ל ומש"כ ואם שמה יותר אעפ"י שהיה מזוג ואעפ"י ששתאו בכמה פעמים וכו', מדאסיקנא שם התם דהא אם נתן לתוכן מים כל שהוא פטור, דוקא ברביעית הדין כן, אבל אם שמה יותר מרביעית אעפ"י שנתן לתוכן מים חייב, ומשמע לרבינו דהוא הדין למאי דתנן אם הפסיק בו, דוקא ברביעית אבל ביותר מרביעית חייב עכ"ל. והנה יש להבין מאיזה מקום הוציא הרמב"ם דין זה, דהרי כד דייקנן בסוגיא דהתם מבואר דהדין אינו כן כי אם במזיגה, דהרי מזיגה והפסק תני ר"א במתני' בהדרי, ומשניהם יש ללמוד מדיוקא דיותר מרביעית אסור, דדוקא רביעית תני במתני', וממה שהוכרחו בסוגיא להשמיענו הדיוק בפירוש ש"מ שר"א לא נחית לדיוקא ויש לומר ה"ה יותר מרביעית, ועל זה אמרו שם דלא היא דבמזיגה אם הוא יותר מרביעית אסור. ומזה יש לדון כמ"ש לעיל לצד אחד דבהפסק בינתיים אפילו יותר מרביעית פטור.

ושו"ר אחר החיפוש להסמ"ג לאוין, ולרבינו מהר"א ממיץ ז"ל לקמן עמוד מקדש (סימן שמ"ג), שמתבאר מדבריהם כמ"ש שבהפסק לא אסור, ולא אמרו בש"ס הכי כי אם גבי מזוג דביותר מרביעית אסור ע"ש, ולא כ"כ גבי הפסיק אלא המשנה כצורתה דאפילו יותר מרביעית נראה דיותר בהפסקיות. ואמת דלעומת זה ראיתי להחניוך (פ' שמיני) דפסק כשיטת הרמב"ם ז"ל. וראיתי להרמב"ם בפירוש המשנה בכריתות, שמתבאר מדבריו דעיקר לימוד דין זה למדו מדיוקא דמתני' דתני אם הפסיק

ולדידי נראה דיותר וצריך לעלות, מתשו' להרדב"ז בחדשות ח"א (סימן א') דנשאל בזה, והביאו הרב שלמי צבור שם ע"ש, והביא דעת המרדכי והרשב"א החולקים על זה, והעלה להתיר וצריך לברך ואי לא עובר אתלתא עשה ע"ש שהכריח הדבר כן ע"ש באורך. כי על כן ודאי דצריך לברך אם לא במקום שנהגו.

ומ"מ מש"כ הרב מג"א והרב פר"ח דעובר אג' עשה. לא ידעתי כוונתם, דהא מרן החבי"ב העלה דיצא לחוץ ובכה"ג כו"ע מודו דאינו עובר אפילו בלי אבילות. גם מש"כ עוד עט"ר בספר חקרי לב שם, אחר שהביא מחלוקת הרב החבי"ב והרב פר"ח, צידד דהיינו דוקא היכא דאיכא כהן אחר דליכא ביטול מצוה, אבל בדליכא כהן אחר אפשר דלא נהגו כה"ג ע"ש. ואחרי נשיקת ער"ק, אי נהגו כמרן החבי"ב דאתריה דמר באזמיר יע"א הוא כמ"ש, א"כ נהגו בודאי כדבריו, והרי מרן החבי"ב דינו פסוק להדיא אף בדליכא כהן אחר וק"ל. ועכ"פ דברי להלכה ולא למעשה ודו"ק.

יט) ומש"כ ואמר ריב"ל כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה וכו' עד ותני ר' יהושע לא שנו אלא שלא עקר את רגליו וכו'. הכי איתא התם בסוטה (דף ל"ח ע"ב), ופסקוהו הרי"ף והרא"ש פרק הקורא עומד, והרמב"ם שם, וטא"ח וכל הפוסקים ז"ל. וצ"ל דהיינו טעמא דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה, דהרי האידנא בעונותינו ליכא לא קרבן ולא עבודה, אלא דתיקנו ה"ח ברכות במקום קרבנות, והא מיהא הוי מדברי סופרים, וא"כ איך יבטל זה מנשיאות כפים דהוי דבר תורה, אלא ודאי כמ"ש. ולא ידעתי טעם לתקנה זו לעקור ד"ת ולבטל לכהן מנשיאות כפים, ומה גם אי ליכא בבית הכנסת כי אם כהן אחד דמתבטל לגמרי מצות נשיאות כפים, ונ"מ להיכא דאם עלה לא ירד. ועיין להרדב"ז בתשו' החדשות (סי' ק') ח"א (סי' תקט"ז) עש"ב ודו"ק.

כ) וירד מעשות החטאת וכו'. נסתפקתי במאי דקיי"ל כהן ששתה יין פסול לעבוד וחייב מיתה, וקיי"ל בפ"ג דכריתות (דף י"ב ע"ב) דרביעית שיעורו, ואם הפסיק בינתיים מותר עש"ב. ומספקא לי אם שמה יותר מרביעית בהפסק בינתיים אי חייב או לא. דיש לומר דממ"ש הפסיק ברביעית פטור, מינה דיותר מרביעית אפילו הפסיק חייב, או דילמא כיון דאמרו שם במשנה דמזגא דרביעית מותר, ואמרו שם בסוגיא (דף י"ג ע"ב) דביותר מרביעית אפילו מזוג אסור וחייב מיתה ע"ש. ומזה יש לדון דבהפסק אפילו

יג. וכן נפ"מ לענין הוראה שאסור להורות כשהוא שתוי יין כמ"ש בכריתות שם.

עמודי הארזים

דיש לומר דלהסמ"ג והרא"ם מותר כל שהפסיק ולפתות כשהוא מזוג דמותר. וכיון דמעיקרא הוא אסור מדרבנן תפסינן לקולא כדעת הסמ"ג והרא"ם.

ואולם כד דייקנן שפיר אחר הישוב יש לומר דלא היא, דכולי עלמא ס"ל כשיטת הרמב"ם והרא"ה ז"ל, וילפינן כן מדיוקא דמתני' דתני' אם הפסיק בה דהיינו דוקא רביעית אבל טפי מרביעית אסור. ומה שאמרו בסוגיא האי דינא גבי מזיגה ולא אמרו גבי הפסק, יש לומר כמו שכתבנו לעיל דגם בהפסק הדין כן אלא דהעובדא הוא במזיגה נקטו כן. וגם דאי לא דרב אחא ס"ד בהכי דגם ביותר מרביעית מותר כל שמזוג, לא היו צריכים להשמיענו האי דינא דמדיוקא שמעינן לה. ואמת דקשה דא"כ היכי ס"ד דרב אחא בהכי, כיון שמדיוקא שמעינן לה, ואין לומר דלא ידע רב אחא דרב אשי שתה יותר מרביעית, דליתא דמלבד דפשוט הוא דשתה יותר מרביעית, זאת ועוד דהו"ל למימר אנא יותר מרביעית שתאי. ומ"מ י"ל בדוחק כן, ורב אשי נמי להכי כיוון. ויש סמך לזה מפ' רש"י שסיים ואנא יותר מרביעית שתאי ע"ש.

ומ"מ נפקא מינה דמדיוקא דמתניתין שמעינן דיותר מרביעית אפילו הפסיק ואפילו מזוג אסור. ועל כן הסמ"ג ז"ל הביא הש"ס כצורתה והדבר מפורש כמ"ש. וכזה נתיישב לי טפי להרא"ם ז"ל שם דהביא המשנה, ולא הביא מ"ש רב אשי לרב אחא וכל הך עובדא, והדבר קשה לכאורה דעל מה השמיט דין זה. ולפי האמור אדרבה נתיישב דעת הרא"ם ז"ל, דס"ל דמדיוקא דמתני' שמעינן ורב אחא ס"ד הכי, ובא רב אשי ופירש למתניתין ודאי דהכי נקטינן. ועוד ד"ל דגם רב אחא ס"ל הכי, אלא דלא ידע דרב אשי שתה יותר מרביעית כמ"ש לעיל.

אלא דאכתי יש לדון בדעת רבינו הרא"ם ז"ל על דבר השמיטה בעובדא דרב אחא עם רב אשי, והוא ד"ל דלא ס"ל כמ"ש הר"מ וסיעתו לחייב גם בהפסיק ואפילו במזוג, וזה נלמד מהך עובדא דר"א ורב אשי וכמ"ש. ויש לומר דגם הסמ"ג ז"ל ס"ל כשיטת הרמב"ם והרא"ה בזה, וע"כ הביא הך עובדא למילף מיניה הך דינא כשיטת הרמב"ם והרא"ה. ואולם רבינו הרא"ם שהשמיטו נראה דלא ס"ל לחייב בזה, דאפשר דס"ל דרב אשי לגרמיה הוא דעבד להחמיר על עצמו ועמס כל זה בפירושא דמתניתין, ובזה דעתי נכון בדעת רבינו הרא"ם ז"ל.

סוף דבר דלענין דינא תפסינן כשיטת הרמב"ם והרא"ה טו, וכן נראה דעת הסמ"ג כמ"ש, דגם בהפסיק ואפילו מזוג אסור כל שהוא יותר מרביעית כאמור. ואין דעת רבינו הרא"ם עומד במקום הרמב"ם וסיעתו דרכים ניהו, ומה גם דהוא מהספק שאנו דנין כן על דבר השמיטה, ואין ספק מוציא מידי ודאי כן נראה לי הפעוט.

בה, דמשמע דוקא ברביעית מותר בהפסק, אבל ביותר מרביעית אסור אפילו למקוטעין ע"ש. ומ"מ כפימ"ש לעיל אדרבה מתבאר מהש"ס שם דלא היא, דהיינו דוקא גבי מזיגה ולא גבי הפסק. ומכל מקום יש ליישב לשיטת הרמב"ם והרא"ה, דלא אמרו בש"ס מימרא משום חכם על זה שיותר מרביעית אפילו מזוג אסור, כדי שנאמר מדשבקו לבר זוגיה דהיינו הפסק ולא נאמרה המימרא על שניהם, שמע מינה דבהפסק אפילו יותר מותר. אלא י"ל דמדיוקא דמתני' שמעינן דיותר מרביעית אפילו מזוג אסור, וכן יותר מרביעית אפילו בהפסק אסור. ועל כן אמר ליה רב אשי לר"א מהוצל תא למחר, ומשום שר"א מדפתי ס"ד דר' אליעזר מתיר אפילו יותר מרביעית ואמר רב הלכה כר' אליעזר, והיה מכירו לרב אשי שהיה שותה היין מזוג, וע"ז הוקשה לו דמותר, וע"ז אמר רב אשי דהיינו דוקא ברביעית אבל יותר אסור, ולפי שהיה המעשה במזיגה לכן נקטו מזיגה, ואין הכי נמי שכן הדין גם בהפסיק דיותר מרביעית אסור.

אלא דעדיין קשה לי להרמב"ם והרא"ה שכתבנו דאפילו מזוג והפסיק בשתייתו אסור, דהרי אף לשיטתם כי נגמור מדיוקא דמתני' לא משמע כי אם ביותר מרביעית אפילו הפסיק אסור, ולא משמע גם בהיותו מזוג, דהרי במתני' מילי מילי קתני, בלי מזיגה אם הפסיק מותר ובבת אחת אם מזוג מותר, וכי תידוק מיניה דוקא רביעית, נפקא מינה דבלי מזיגה אפילו הפסיק אסור, ומינה דאם מזוג והפסיק שרי, ואם כן קשה לשיטת הרמב"ם והרא"ה ז"ל דפסקו דאפילו מזוג ואפילו הפסיק אסור.

ואחר הישוב יש ליישב שיטת הרמב"ם והרב החינוך ז"ל, שלמדו כן מהך עובדא דרב אשי, דע"כ לומר דהפסיק בינתיים, דהרי אמרינן בספ"ו ממס' דרך ארץ דהשתה יין בבת אחת הרי זה גרגרן, וכמה ישהה וישתה שנים דרך ארץ ע"ש, והרי רב אשי היה מזוג, ואם איתא דבמזוג והפסיק בו אפילו יותר מרביעית מותר, א"כ מאי קאמר ליה רב אשי לרב אחא דהוצל דיותר מרביעית אפילו מזוג אסור, מאחר דכה"ג דרב אשי מוחזק בדרך ארץ ובודאי הפסיק הוא דק"ל לרב אחא כיון דכהאי גוונא מותר, ומדמשני ליה רב אשי וגם רב אחא דהוצל קבלה מיניה, שמע מינה דגם בהפסיק ואפילו מזוג אסור כל שהוא יותר מרביעית (ד). ולרבי אליעזר אין צורך להפסיק בכדי יותר מאכילת פרס כסברת הת"ק, אלא ס"ל דאפילו הפסיק כל שהוא פטור, ואם כן כל שהפסיק כהלכות דרך ארץ דסגי במעט שהיה סגי לפוטרו, ומדקאמר רב אשי דאפילו הכי אסור שמע מינה כשיטת הרמב"ם והרא"ה ז"ל.

ועכ"פ הסמ"ג והרא"ם ז"ל נראה דפליגי אהרמב"ם והרא"ה, וכמו שכתבתי. ונפקא מינה לענ"ד לנשיאות כפים,

יד. וכ"כ בערוך השולחן העתיד הל' ביאת מקדש סי' ל"ג ס"כ שמכאן הוציא הרמב"ם דינו. טו. וכן כתב מפורש גם בשאלות שאלתא פ"א ע"ש.